

هفته مے بدون خانیاٲ ۵ الی ۱۱ خرداد ۱۳۹۷

قهوه خانه سالم عاری از خانیاٲ

قهوه‌خانه‌ای که ۱۵۰ سال روی قلیان را ندید/ نگاه‌ها را تغییر می‌دهم

قهوه‌خانه ۱۵۰ ساله‌ای که در تمام این یک قرن و نیم قلیان به «منو»ی آن راه نیافته است، این روزها تلاش دارد شاهنامه‌خوانی را احیا کند و پاتوقی شود برای سینماگران و هنر دوستان.

به گزارش خبرنگار مهر، اگرچه از کوچه باغ‌های محله طرشت و درختان قدیمی‌اش، تنها خاطره‌ای کمرنگ مانده است و آسمان‌خراش‌ها حیاط قدیمی این محله را محو کرده‌اند، اما در لابه لای همین تجاوز افسار گسیخته مدرنیته، فضاهای دنجی را می‌توان پیدا کرد که یک سینه حرف دارند و یک قرن خاطره.

در دل محله طرشت، پاتوق ۱۵۰ ساله‌ای سرپا ایستاده است که به در و دیوارش، دلمشغولی‌ها و خنده‌های کهن چسبیده است؛ کوزه‌های قدیمی نشسته بر روی رف، شعر خیام را توی ذهنت جاری می‌کند:

ای دوست بیا تا غم فردا نخوریم

وین یکدم عمر را غنیمت شمیریم

فردا که ازین دیر فنا درگذریم

با هفت هزار سالگان سر بسریم

این روزها کلانشهر تهران در قرق قهوه‌خانه‌هاست؛ آمار چند هزارتایی قهوه‌خانه‌ها در تهران نشان می‌دهد که کسب و کارشان هم سکه است؛ اما آن چه نام قهوه‌خانه سالخورده محله طرشت را زنده نگه می‌دارد، شنیدنی است.

«قهوه‌خانه قلیانی» اگرچه قدیمی‌ترین قهوه‌خانه فعال تهران است اما نکته جالب‌تر درباره این پاتوق قدیمی این است که در طول ۱۵۰ سال،

این قهوه‌خانه، رنگ قلیان به خودش ندیده است.

صاحب قهوه‌خانه، پیرمرد ۸۰ ساله‌ای است که در روایت خود، ما را ۷۳ سال عقب می‌برد، آن موقعی که ۷ ساله بود و پدرش آسیاب طرشت را داشت؛ پدرم آسیاب طرشت را داشت، صاحبان قهوه‌خانه که این جا را فروختند، پدرم مالک آن شد. الان ۸۰ سال است قهوه‌خانه دست پدرم است، قبلش دست کربلایی غلامعلی بود. من آن موقع ۷ ساله بودم. حسینعلی حدادی ادامه می‌دهد: از هفت سالگی توی این قهوه‌خانه بودم، تابستان و زمستان؛ تا الان که هشتاد سالم است. از همان ابتدا هم دو چیز در قهوه‌خانه ممنوع بود؛ سیگار و قلیان. و جالب این که نام قهوه‌خانه، «قلیانی» بوده است. تناقضی که نبرد رستم و اکوان دیو را به ذهن می‌آورد.

از شاهنامه‌خوانی تا ورود تلویزیون ۳ تومانی

قهوه‌خانه قلیانی در صحبت‌های حاج حسینعلی کارکردی پاتوقی پیدا می‌کند: از ابتدا اینجا پاتوق اهالی طرشت بود. ساختمان قهوه‌خانه در چوبی بزرگی داشت و صبح‌ها میزبان بار برانی بود که از کن و سلوقان راه میدان گمرک را پیش می‌گرفتند و اینجا صبحانه می‌خوردند. پیش از ظهرها هم محفلی بود برای گپ و گفت پیرمردان و مالکان طرشتی. و دور تا دور این قهوه‌خانه باغ بود و باغ. نقالی مرشد غلامعلی پخش می‌شود در آهنگ صحبت‌های پیرمرد که ماه‌های رمضان نقالی می‌کرد و شاهنامه‌خوانی که سال‌هاست ور افتاده است. شاید ورود تلویزیون پرده نقالی را به پستو برده باشد؛ حاج حسینعلی می‌گوید: ۳ تومان دادیم و تلویزیون خریدیم؛ سال ۱۳۱۷. تلویزیون که آمد، دیگر جای سوزن انداختن توی قهوه‌خانه نبود؛ ملت می‌آمدند و ساعت‌ها پای «نقالی» تلویزیون می‌نشستند.

یک سابقه هم در کلانتری ندارم

فضای سنتی قهوه‌خانه، پای سینماگران را هم به اینجا باز کرده است؛ قبل و بعد از انقلاب، اینجا لوکیشن چند فیلم بوده و این روزها هم پاتوق برخی سینماگران شده است.

حاج حسینعلی می‌گوید: تا حالا یک بار هم توی این قهوه‌خانه دعوا نشده است. همین پاتوق بودن اینجا باعث شده من هنوز یک سابقه در کلانتری نداشته باشم.

می‌خواهم سنت و مدرنیته را گره بزنم

حضور سینمایی‌ها در قهوه‌خانه، اثرش را روی یکی از پسرهای حاج حسینعلی گذاشت؛ مهدی، این روزها کارشناسی ارشد کارگردانی تئاتر می‌خواند.

می‌گوید: برای این قهوه‌خانه کهن، برنامه‌های زیادی داریم؛ می‌خواهم شاهنامه‌خوانی را احیا کنم و قهوه‌خانه بشود پاتوق سینمایی‌ها و دوستداران شعرهای آیینی و ملی.

بعد شروع می‌کند به نام بردن فیلم‌هایی که گذرشان به قهوه‌خانه رسیده است؛ از مردان خشن در قبل انقلاب تا سریال یادآوری به کارگردانی حجت قاسم زاده، یک سرقت بی‌نقص مسعود منصوری و سریال شاید برای شما اتفاق بیفتند و...

و این فیلم‌ها را گره می‌زند به علاقه‌اش به سینما: ورود من به سینما از روی کنجکاوی بود؛ پاسخ به این سوال که چطور می‌شود یک اتفاق ۵۰ ساله را در دو ساعت گنجاند. همین سوال هم بود که سال ۸۸ مرا نشانده پشت میز دانشگاه در رشته کارگردانی.

تصویر قهوه‌خانه باید در ذهن مردم اصلاح شود

ساخت مستندی برای تطهیر قهوه‌خانه‌ها فکری است که این روزها ذهن مهدی را رها نمی‌کند: متأسفانه اسم قهوه‌خانه‌ها خیلی بد در

رفته است؛ تصویر غالب مردم از این فضا محلی است برای کشیدن قلیان و جمع شدن جوانان بیکار دور هم؛ اما قهوه‌خانه‌ها کارکردهای بسیاری دارد که متأسفانه فراموش شده‌اند، اما قابلیت احیا دارند. و ادامه می‌دهد: ارشدم را هم در رشته کارگردانی نمایش ادامه داده‌ام و همین باعث شده بخواهم شاهنامه‌خوانی را در قهوه‌خانه احیا کنم تا دینم به رشته‌ام ادا شود.

بر نقش میراثی قهوه‌خانه تأکید می‌کند و آن را در مقابل کافه‌هایی قرار می‌دهد که بومی مردم ایران نیستند: اگر پدرم اجازه دهد، تصمیم دارم اینجا را گسترش دهم، نگاهم این است که این فضای سنتی را با توجه به شرایط سینما زنده نگه‌دارم تا با اقتضائات زندگی مدرن، این بافت هم از بین نرود.

قوانین مرتبط با نظارت بر اماکن عمومی

عوارض و تبعات خروج قهوه‌خانه‌ها و قهوه‌خانه‌های سنتی از شمول اماکن عمومی
قوانین مرتبط با نظارت بر اماکن عمومی در حوزه بهداشت محیط و بخش سلامت:
 وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌عنوان متولی سلامت در کشور دارای وظایف و تکالیفی است که در قانون مشخص گردیده است. مطابق ماده ۲ قانون تشکیلات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی «تأمین بهداشت عمومی و ارتقاء سطح آن از طریق اجرای برنامه‌های بهداشتی خصوصاً در زمینه بهداشت محیط، مبارزه با بیماری‌ها، بهداشت خانواده و مدارس آموزش بهداشت عمومی، بهداشت کار و شاغلین با تأکید بر اولویت مراقبت‌های بهداشتی اولیه، به ویژه بهداشت مادران و کودکان با همکاری و هماهنگی دستگاه‌های ذیربط.»

طبق قانون اصلاح ماده ۱۳ قانون مواد خوردنی، آشامیدنی و بهداشتی و درمانی مصوب آذرماه ۱۳۷۹ "تخلف از مقررات بهداشتی نظیر عدم رعایت بهداشت فردی، وضع ساختمانی، وسایل کار ممنوع است و مستوجب مجازات است، مأمورینی که از طرف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای نظارت بهداشتی اماکن و مراکز تعیین می‌شوند مکلفند متخلفین از مقررات بهداشتی را با ذکر موارد تخلف یا تنظیم گزارش به مسئول بهداشت محل معرفی نماید و مسئول بهداشت محل در صورت تأیید گزارش به صاحب مرکز و یا مسئولین مربوطه اخطار می‌نماید تا نسبت به رفع نواقص بهداشتی در مهلت تعیین شده اقدام کند، در صورت عدم رفع موارد تخلف، دستور تعطیل محل و مهروموم و یا لاک و مهر آن را صادر می‌نماید. پس از برطرف شدن نواقص و تأیید مسئول بهداشت محیط محل از واحد مربوطه رفع تعطیل و فک مهروموم خواهد شد در تمام موارد مذکور، پرونده جهت رسیدگی به دادگاه صالحه ارجاع می‌گردد».

طبق ماده ۱۷ قانون نظام صنفی کشور که مصوب ۱۳۹۲/۶/۱۲ مجلس شورای اسلامی می‌باشد رعایت اصول بهداشتی از وظایف واحدهای صنفی می‌باشد «افراد صنفی مکلفند قوانین و مقررات جاری کشور، از جمله قوانین و مقررات صنفی، انتظامی، بهداشتی، ایمنی، حفاظت فنی و زیباسازی محیط کار و دستورالعمل‌های مربوط به نرخ‌گذاری کالاها و

خدمات را که از سوی مراجع قانونی ذی‌ربط ابلاغ می‌گردد، رعایت و اجرا کنند.»

ماده ۳۹ قانون تعزیرات حکومتی «متصدیان و مسئولین کارخانجات و کارگاه‌ها و مراکز تهیه و توزیع مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی، بهداشتی، اماکن عمومی، مراکز بهداشتی درمانی، مراکز آموزشی و پرورشی، محل‌های نگهداری و پرورش دام و طیور و کشتارگاه‌ها ملزم به رعایت ضوابط و مقررات بهداشت محیطی در محل فعالیت خود می‌باشند.»

ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی: «هر اقدامی که تهدید علیه بهداشت عمومی شناخته شود از قبیل آلوده کردن آب آشامیدنی یا توزیع آب آشامیدنی آلوده، دفع غیربهداشتی فضولات انسانی و دامی و مواد زائد، ریختن مواد مسموم کننده در رودخانه، زباله در خیابان و کشتار غیرمجاز دام، استفاده غیرمجاز فاضلاب خام و یا پساب تصفیه‌خانه‌های فاضلاب برای مصارف کشاورزی ممنوع می‌باشد و مرتکبین چنانچه طبق قوانین خاص مشمول مجازات شدیدتری نباشند، به حبس تا یکسال محکوم خواهند شد.»

دولت موظف است با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون برای همه افراد امکان اشتغال به کار و شرایط مساوی را برای احراز مشاغل ایجاد نماید.

مستثنی شدن قهوه‌خانه‌ها و قهوه‌خانه‌های سنتی از شمول قانون کنترل دخانیات سلامت عمومی به دلایل زیر با مخاطره مواجه خواهد شد:

بهداشت فردی

افراد شاغل در واحدهای صنفی در مراکز و اماکن عمومی موظف به رعایت بهداشت فردی برای حفظ سلامت مشتریان خود هستند از جمله دریافت کارت بهداشت قبل از دست زدن و کار با مواد غذایی، داشتن روپوش کار مناسب و تمیز، نظافت دست‌ها از طریق شست و شوی صحیح و از همه مهم‌تر در صورت ابتلا به بیماری‌های واگیر، کناره‌گیری از کار و درمان و شروع به کار مجدد می‌باشد. وظیفه‌ی بازرس بهداشت محیط وزارت بهداشت در اولویت اول کنترل و نظارت بر روی بهداشت فردی کارکنان می‌باشد.

کنترل و نظارت بر روی بهداشت مواد غذایی

متصدیان واحدهای صنفی موظف هستند که مواد غذایی سالم عرضه نمایند. ماده غذایی قابل عرضه در قهوه‌خانه و قهوه‌خانه‌های سنتی معمولاً تخم‌مرغ و یا سایر مواد غذایی

می‌باشند که در صورت عرضه محصولات دخانی توتون و تنباکو نیز شامل می‌شوند. بازرسان و کارشناسان وزارت بهداشت وظیفه کنترل و نظارت بر روی مواد غذایی، نمونه‌برداری آزمایشگاهی و در محل از مواد غذایی، توتون و تنباکو در حال عرضه به منظور کنترل و پیشگیری طغیان‌های ناشی از مصرف غذای آلوده می‌باشد.

۳- کنترل بهداشتی بر روی ابزار و تجهیزات

بسیاری از بیماری‌های مهلک و مزمن از طریق ابزار و ظروف غیراستاندارد و غیربهداشتی می‌تواند به مصرف‌کنندگان منتقل شود از جمله کاربرد ظروف یک بار مصرف غیرمجاز و غیربهداشتی که می‌تواند تبعات بهداشتی و زیست محیطی داشته باشد. بازرسان و کارشناسان وزارت بهداشت وظیفه کنترل و نظارت بر روی ظروف، تجهیزات و ابزار مصرفی این واحدهای صنفی را دارند.

۴- کنترل و نظارت بهداشتی بر روی سازه و ساختمان

آب مصرفی، نحوه‌ی دفع فاضلاب، نحوه‌ی دفع پسماند، مبارزه با حشرات و جوندگان، تهویه و نور از جمله محورهای مهم کنترل و نظارت توسط کارشناسان بهداشت محیط وزارت بهداشت می‌باشد.

به منظور تأمین بهداشت عمومی و محیط لازم است که کارشناسان ناظر بدون هماهنگی قبلی و در ساعات مختلف فعالیت یک واحد صنفی امر کنترل و نظارت انجام شود. مستثنی شدن قهوه‌خانه‌ها و قهوه‌خانه‌های سنتی از شمول اماکن عمومی می‌تواند ممانعت از بازرسی را به همراه داشته و فعل کنترل، نظارت و بازرسی را با اختلال مواجه نماید و اختلال در امر بازرسی منجر به رشد تخلفات بهداشتی، افزایش طغیان‌های بیماری‌های ناشی از مصرف غذای آلوده، گسترش بیماری‌های مرتبط با عدم رعایت بهداشت فردی می‌شود. وجود این مشکلات در دراز مدت می‌تواند منجر به نارضایتی مصرف‌کنندگان و مشتریان این واحدهای صنفی گردد و وزارت بهداشت را از پاسخگویی به موقع به خواست به حق مردم که چیزی جز سلامت آنان است باز خواهد داشت.

منبع: گزارش خبرنگار مهر